

Legionella-utbruddet i Stavanger

AV M. JENS HOLM, SMITTEVERNOVERLEGE, STAVANGER KOMMUNE

Smitten kom fra kjøletårn på Atlantic

Advokat vil krevja erstatning

Stavanger kommune har under stadig økende mediadekning og økende pågang fra ulike eksperter gjennomlevd og håndtert et alvorlig utbrudd av en livstruende infeksjonssykdom. I moderne tid er dette en sjelden foreteelse, og større utbrudd av legionella pneumophila, har aldri forekommet i Norge før. Den første tiden så det også ut som enkeltutbrudd, som er kjent fra før. Det tok lang tid å identifisere smitekilden sikkert, men det ble tidlig klart at den befant seg midt byen, hvor tusener ferdes hver dag. Smitteoppsporingen avslørte heller ikke noen tydelige fellestrekk den første tiden.

Mer enn tjue personer ble alvorlig og livstruende syke og fire døde. Trykket fra media økte naturlig nok betydelig utover i utbruddet, men befolkningen i Stavanger så ut til å ta dette med fatning, og det virket som om mange intuitivt forsto at det nok skulle endel til for å bli smittet. Særlig etter at kommunen gikk ut med opplysningen om at smitekilden befant seg i eller ved Breiavatnet, forsto mange at hvis bakteriene smittet lett, burde tallet på syke vært det mange-dobbelte.

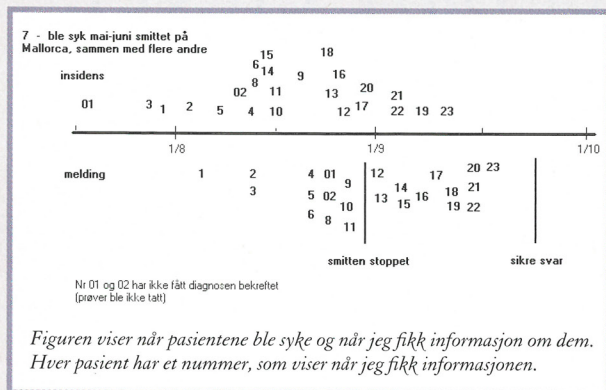
I ettertid, når mønsteret er entydig og svaret gitt, er det lett å ha klare meninger om forløpet. Men underveis i prosessen

Breiavatnet
frikjent som
smitekilde

er det bare møysommelig detektivarbeid basert på gyldig kunnskap som fører fram. Og før en har fasiten, må rådene som gis og forholdsreglene som anbefales være slik at nye smittetilfeller så langt det er mulig unngås. Det betyr selv følgelig også at mulige smitekilder ikke kan frikjennes før en kjenner den egentlige smitekilden.

På neste side gir Stavangers smittevernoverlege, M Jens Holm, sin umiddelbare beretning fra denne prosessen. I skrivende stund (23. september 2001) er det to dager siden den endelige bekreftelsen på smitekilde utifra genotyping var klar.

En smittevernoverleges beretning:

6. august: En pasient ble innlagt på rikshospitalet. Media informerte meg. Det var en mann fra Stavanger, som var på besøk i Oslo-området. Vi tok prøver fra noen steder hvor han hadde vært. Løpende kontakt med Folkehelsa ble opprettet fra denne dato.

13. august: Beskjed om to pasienter fra andre kommuner. De hadde vært i Stavanger, men de hadde ikke vært i de samme bygg. Flere prøver ble tatt.

22. august: Informasjon om tre nye pasienter fra Stavanger, som var innlagt på SIR. Flere intervjuer med pasienter eller pårørende ble gjennomført. I løpet av uken ble det mediastorm.

26. august: Min egen sammenstilling av intervjuene viste at høyst 2-3 pasienter hadde vært i samme bygg. Jeg sammenkalte til møte (næringsmiddeltilsynet, teknikere, leder fra SIR, helsesjef).

27. august: På møtet så vi at hvis vi antok smitte utendørs, så hadde alle de syke vært i området omkring Breiavatnet i sentrum. De to nærmeste aerosolkilder var fontenen i Breiavatnet og kjøletårnet på Atlantic Hotel. Det mest sannsynlige var kjøletårnet, men vi turde ikke unnlate å undersøke Breiavatnet. Også en annen fontene i området ble undersøkt.

28. august: Prøver ble tatt fra Breiavatnet og fontenen ble skrudd av. Kjøletårnet ble undersøkt og desinfisert flere ganger i dagene etter (fulgt opp med kontrollprøver).

Det var min overbevisning at vi nå hadde eliminert smitekilden, men sikker kunne jeg jo ikke være. Derfor fortsatte vi med to andre kjøletårn, som lå i 1 km omkrets fra Breiavatnet. Kommunens beredskapsavdeling fikk kartlagt ventilasjonssystemene i alle bygg i området. Vi gjorde en ny og mer detaljert sporrerunde.

4. september: Mikrobiologisk lab. på SIR melder om rikelig oppvekst av legionella i 5 prøver fra kjøletårnet på Atlantic. Prøvene ble sammen med pasientprøver sendt til typing. Hotelldirektøren ble informert om at kjøletårnet var den mest sannsynlige smitekilden. I løpet av uken hadde vi møte med informasjonssjefen, beredskapsavdelingen og jurist.

21. september: Foreløpige resultater hadde vist at serotype 1 var den som hadde infisert de undersøkte pasienter, og den ble funnet i prøver fra kjøletårnet. Den 21. fikk vi beskjed om at alle pasienter hadde den samme genotype som ble funnet i kjøletårnet. Hotelldirektøren ble informert. Vi holdt pressekonferanse. Case closed.

Hva har jeg lært:

For det første har jeg lært mye om bakterien og sykdommen. For det annet har jeg fått et stort kontaktnett, og sett hvordan dette fungerer i en slik situasjon. Noe finner jeg svært nyttig, annet trenger vi ikke. Dette er meget personavhengig. På basis av de enkelte instansers funksjon og effektivitet vil jeg bestemme et lokalt kontaktnett. Neste gang vil jeg tidlig samle kontaktnettet og ta styringen, tydeliggjøre ansvarsfordelingen og være tydelig i mine bestillinger, be om tilbakerapportering.

Jeg har også lært mye om håndtering av media. Man må først bestemme seg for hva man vil si og hvordan. Alt man sier skal være sant, selv om ikke alt kan sies hele tiden. Det er en fordel med pressemeldinger, for da står det svart på hvitt hva man har sagt. Jeg har for mye konsentrert meg om å gi rett informasjon til media, og det har jeg lyktes bra med, og for lite konsentrert meg om hvordan deres feiltolkninger påvirker befolkningen. Folk føler seg lurt, og de tror det er av meg. Neste gang allierer jeg meg med informasjonssjefen tidligere.

Noe som er nytt for meg er de uklare ansvars- og kompetanseforhold. Jeg var sikker på mitt ansvar og kompetanse og gikk ut fra at andre oppfattet det på «min» måte. Men nei. De som roper høyest, og de som gir mest sensasjonelle uttalelser, opphøyes til eksperter på mitt arbeide. Min kompetanse blir dratt i tvil. Andre kommunale instanser overtar styringen. Det som er viktig i den akutte situasjon er ikke reelt ansvar og kompetanse, men derimot overbevisning og pondus. Men det juridiske ansvaret er mitt. Andre tar pistolen ut av min hånd, skyter og legger den tilbake i hånden min. Og denne wild west situasjon blir sikkert verre, jo mer alvorlig epidemien er.

Alt dette vil jeg i ro og fred analysere og arbeide med sammen med mitt nye nettverk. Jeg har lenge planlagt å forberede for en slik situasjon, og nå vet jeg mye mer og har mer enn teori å bygge på.